

ANTOLOGI

Børn, kulturarv og museer

Redigeret af Benedicta Pécseli

Børn, kulturarv og museer

1. udgave – 1. oplag

© HistorieLab - Nationalt Videncenter
for Historie- og Kulturarvsformidling
og bidragyderne

Redaktion:

Benedicta Pécseli

Forsidefoto:

Julie Blicher Trojaborg

2017

ISBN 978-87-93587-03-8

HistorieLab

Stationsvej 14

7300 Jelling

HISTORIE **LAB**

Nationalt Videncenter
for Historie- og Kulturarvsformidling

7

**Social
intervention og
pædagogiske
metoder på
museet**

Social intervention og pædagogiske metoder på museet

Af Kathrine Noes Sørensen og Jesse-Lee Costa
Dollerup, Museum Vestsjælland
Martin Hoffmann, UC Sjælland og Roskilde
Universitet

Et samarbejde bliver til

I foråret 2015 indgik Pædagoguddannelsen i Slagelse, University College Sjælland (UCSJ), og Museum Vestsjælland (MVE) et partnerskab om undervisning af pædagogstuderende og brug af museet i deres arbejde med daginstitutionsbørn.

Indledningsvist var rammen om samarbejdet udvikling af sansebaseerede aktivitetskasser, som førskolebørn kan bruge på egen hånd på Slagelse Museum (en del af Museum Vestsjælland). Til dette formål ønskede museet at integrere kommende pædagoger i udvikling af materialet, som kunne aktivere genstandene i relation til museets fysiske omgivelser og udstillingernes temaer. De kommende pædagoger fik i projektet bl.a. mulighed for at prøve kræfter med de æstetiske læreprocesser i en praktisk museal ramme.

I løbet af foråret 2015 tog projektet form og udviklede sig til, hvad der i dag er et formaliseret partnerskabsarbejde med undervisning af de pædagogstuderende som en integreret del af deres uddannelse. 14 hold har deltaget i forløbet på Museum Vestsjælland, hvor mindst lige så mange hold fra børnehaver, SFO'er og indskolingen har deltaget. Forløbet har indtil videre været afholdt på to af museets 11 besøgssteder, nemlig Slagelse Museum og Holbæk Museum.

I denne artikel beskrives samarbejdets udvikling fra starten af 2015 til slutningen af 2016, og de teoretiske overvejelser og betragtninger, som undervisningen hviler på, uddybes. Dertil vil der komme en uddybning af, hvordan undervisningsmodulerne er stykket sammen og, hvorledes museet som genstandsfelt og vidensrum spiller sammen med fagligheder som pædagogik og didaktik.

Fagligheder mødes: Fra samarbejdsprojekt til partnerskab

I disse år er der i lyset af åben skole kommet et øget fokus på forskellige samarbejdskonstellationer og partnerskaber mellem folkeskolen og eksterne læringsmiljøer, herunder museer. Dertil er man i forskellige sammenhænge begyndt

at anskue elevernes lærings- og udviklingspotentialer ud fra en helhedsorienteret tilgang, hvor der bliver bygget bro mellem børn og unges overgange fra daginstitution til grundskole og igen fra grundskole til ungdomsuddannelse i stedet for at se de forskellige trin som isolerede størrelser. Med andre ord har man et mere helhedsorienteret fokus på børns og unges udvikling fra 0-18 år.

Denne tilgang har været en stor motivation for Skoletjenesten på Museum Vestsjælland i forhold til at indgå i partnerskabskonstellationer. Det er centralt, at børnene fra en tidlig alder stifter bekendtskab med deres lokale kulturarv, som de sidenhen vil møde på deres vej i lokale grundskoler i de kommuner som museet dækker. Samtidig ønskede museet at sætte fokus på lærernes og pædagogernes brug af museet som eksternt læringsmiljø i hverdagen. Således ønskede man at inddrage erfaringerne fra projektet, *Learning Museum*, hvor lærerstuderende i deres studietid stifter bekendtskab med museernes potentiale for undervisningen i grundskolen. Tilsvarende var det relevant i forhold til de pædagogstuderende, der qua deres uddannelse ikke kun dækker daginstitutioner, men også grundskoler, SFO'er og klubtilbud.

Som i mange andre projekter blev et vigtigt formål også at arbejde med forståelsen af, at museerne og den materielle såvel som den immaterielle kulturarv tilhører os alle - og ikke et særlig eksklusivt segment. Mødet mellem to fagligheder havde skullet skabe et fælles tredje; et dynamisk og aktivt syn på- og forhold til den lokale kulturarv.

Hvorfor skal pædagoguddannelserne indgå i partnerskaber

Indledningsvist blev det meget klart, at der var flere niveauer, hvor det var relevant at indgå i et samarbejde mellem de to institutioner; deres intentioner adskilte sig ikke synderligt fra hinanden. Der var flere fælles snitflader, som begge parter ønskede at udforske.

Med udgangspunkt i den nye pædagoguddannelses øgede behov for udvikling af de studerendes kompetencer, var det relevant at se på, i hvilken udstrækning tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisning kunne foregå på et praksisnært niveau i et samarbejde med praksisfeltets aktører og de relevante kulturinstitutioner. Derfor blev man optaget af:

Pædagogstuderene fra UCSJ forbereder børnene på at deltage i en rollespilsaktivitet gennem historisk fortælling i børnehøjde på Holbæk Museum.
Foto: Museum Vestsjælland

- Hvordan pædagoguddannelsen kan understøtte, at kommende pædagoger i øget grad anvender de lokale kulturinstitutioner i arbejdet med de pædagogiske lærerplaner i dagtilbud
- Hvordan et tværprofessionelt samarbejde om undervisningen kan understøtte de studerendes udvikling af kompetencer rettet mod praksisfeltet

Hvor undervisningen på det daværende linjefag, Værksted, Natur og Teknik (VNT), primært foregik i værkstedslokalet med en kobling af teori og praksisøvelser og med mere iscenesatte øvelser, så blev undervisningen i det fælles projekt langt mindre spekulativt. De studerende skal koble teori og praksis sammen i en autentisk læringsssituation — en øvelse, som kan være en større udfordring, end man forestiller sig. Ud over at kaste børnene ud i pædagogiske aktiviteter med fokus på leg og læring, er der andre elementer, som de studerende får øvet sig i. Hvordan håndterer man for eksempel, at et barn ikke vil deltage, eller et barn - som midt i en præsentation af aktiviteten - fortæller at mor og far skændes derhjemme? Det er helt relevante praksisforhold, som de studerende skal kunne forholde sig til og håndtere i konkrete aktiviteter i deres kommende praktikker samt efter endt uddannelse.

På museet integreres børnenes leg, læring og personlige indtryk af verden med lokalsamfundets historie, hvilket giver børnene en forståelse for samfundets udvikling, ligesom det bygger bro mellem fortid, nutid og fremtid.

Museets interaktive muligheder og potentialer for æstetisk læring

En ambition i samarbejdet er, at udforske og udvikle de museale rammers potentialer for læring og udvikling hos førskolebørn og pædagogstuderende på nye- og innovative måder.

De pædagogstuderende skal derfor gennem udforskning og udvikling af egen læring samtidig bidrage til førskolebørns læring og udvikling i henhold til læreplanstemaerne i loven om dagtilbud [2004]. Resultaterne af disse erfaringer indgår i museets fortsatte pædagogiske udvikling.

I praksis har det vist sig, at museet er det ideelle læringsmiljø for interaktive erfaringer, der inddrager personlige, sociale og kontekstuelle forhold hos både de studerende og børnene [Dierking, 1992: 5]. I de pædagogstuderendes planlægning- og gennemførelse af læringsaktiviteter har de været optaget af:

- Personlig kontekst: Børnenes interesser og motivation
- Social kontekst: Deres sociale interaktion i aktiviteterne
- Fysisk kontekst: I relation til museets sanssemæssige muligheder i arkitektur, artefakter mv. [ibid.]

Museets store potentiale, for inddragelse af børns sanssemæssige oplevelser i arkitektur og med artefakter, betyder, at de studerende har kunnet finde potentiale i at tilrettelægge og gennemføre aktiviteter til understøttelse af de æstetiske læreprocesser. Ved inddragelse af begrebet om æstetiske læreprocesser er vi klar over, at der er mange opfattelser og betydninger af begrebet¹ [Flensborg, 2009]. Sansning og bearbejdning af indtryk gennem perception har præget arbejdet med børnenes læring [Ringsted & Frodo, 2008].

De pædagogstuderende har haft fokus på, at børnene, gennem afprøvning af interaktive og sansbaserede aktiviteter, både skulle modtage særlige indtryk og samtidigt skabe udtryk gennem leg og læring. Gennem planlægningsfasen har de studerende anvendt en model med inspiration fra Malcolm Ross som refleksionsredskab [Ross, 1978 i Ringsted & Frodo, 2008]. Her er det børnenes impuls (drivkraft), der står centralt for aktiviteten omkranset af leg, der er centralt i æstetisk virksomhed. Mellem leg og impuls indgår elementer såsom:

¹ Ingelise Flensborg præsenterer i bogen *Æstetiske læreprocesser - i teori og praksis, tre forskellige æstetikmodeller som henholdsvis, kritisk frigørende, -fænomenologisk, - og socialkonstruktivistisk æstetikmodel.*

Pædagogstuderende fra UCSJ inviterer børnegruppen ind i arbejderfamiliens hverdag i 1940'erne på Holbæk Museum gennem rollespil. Foto: Museum Vestsjælland

En pædagogstuderende afprøver en dialogbaseret formidlingsaktivitet med børnegruppen på Holbæk Museum. Foto: Museum Vestsjælland

- Fantasi (drømme, følelser)
- Sansning (dufte, lyde, smag)
- Media (teknikker, materialer, redskaber)
- Kreativitet (omsætning af fantasi og indre billeder i handling)
- Håndværksmæssig kunnen (evnen til at kunne beherske media) (Ringsted & Frodo, 2008: 30-31).

Samtidigt bliver konteksten virkeliggjort i afviklingsfasen gennem udklædning mv. I læringsaktiviteterne har de studerende haft særlig fokus på læreplanstemaet: *Kreative udtryksformer og værdier* og har med understøttet teoriundervisning, forsøgt sig med at realisere dette.

De pædagogstuderendes læringsmuligheder gennem deltagelse i praksis

De studerendes engagement og læring under forløbet har haft en fremtrædende position under projektets gennemførelse og evaluering. Med baggrund i en sociokulturel læ-

ringsopfattelse, opfatter vi de pædagogstuderendes læring som det at ændre og udvikle deres deltagelse i en social praksis. En proces, der knytter an til situeret læring (Dreier, 2003; Lave & Wenger, 2003).

Læring er inden for denne forståelsesramme, en særlig type social praksis, hvor hele personen – både i handling og viden – involveres og, hvor fokus er på det synspunkt, at menneske, virksomhed og verden er gensidigt konstituerende, hvorfor læring er et uadskilleligt og integreret aspekt af social praksis (Lave & Wenger, 2003: 33-35). De pædagogstuderendes konkrete deltagelse og læring i projektet sammen med børnene er derfor ikke kun rettet mod at lave eksemplariske forløb. Fokus er på de pædagogstuderendes deltagende forsøg på, gennem nytænkende eksperimenter med pædagogiske aktiviteter i museums konteksten, at opdage børns reaktioner: Engagement, glæde, modstand osv. i aktiviteterne og de studerendes egne muligheder og begrænsninger for (ændret) deltagelse.

Samarbejdets form og indhold

På pædagoguddannelsens grundmodul *Social intervention* og pædagogiske metoder deltager de studerende i fire forskellige workshopforløb med forskellige temaer. Det intensive tredages forløb (å tre timer hver dag) på Museum Vestsjælland er blevet integreret som et af disse workshopforløb på pædagoguddannelsen i Slagelse.

Undervisningen i delmodulet finder sted på museet og følger en før-under-efter struktur. I løbet af workshoppen har de studerende også mulighed for at arbejde på museet på egen hånd udenfor undervisningstimerne.

Forløbets grundstruktur

FØR

Forberedelse på uddannelsesstedet

Inden forløbet på museet får de studerende til opgave at forberede en række materialer fra museet og deres underviser. Materialerne består eksempelvis af formidlingstekster og videooptagelser om museets udstillinger, en forløbsbeskrivelse for modulet samt fagfaglige artikler, som omhandler børnenes læring på museer og i eksterne læringsmiljøer, de æstetiske læreprocesser m.m.

UNDER

DAG 1: Dialogbaseret introduktion på museet.

Del 1: Museernes læringspotentialer og museumspædagogiske greb til førskolebørn

Forløbets introduktionsdag indledes med en dialog mellem museumsunderviseren, underviseren fra UCSJ og de pædagogstuderende. Her drøftes de studerendes forestillinger og erfaringer både med målgruppen førskolebørn og, hvordan et læringsforløb på museet kan udvikle deres egne kompetencer.

De studerende bliver præsenteret for ugens opgave på den første dag i forløbet. De skal udvikle en læringsaktivitet målrettet førskolebørn, som afprøves på børnegruppen på forløbets tredje og sidste dag. Selve læringsaktiviteten, udviklingsprocessen og evaluering skal samles i en skriftlig opgave, som de skal aflevere efter forløbet. Opgaven kan indgå i de studerendes port-

folio på studiet og blive del af en vidensbank på museet. Vidensbanken bliver aktivt anvendt i museets udvikling af læringsmaterialer og forløb til førskole- og indskolingsbørn.

Del 2: Omvisning på museet med fokus på museumspædagogik og didaktik

Efterfølgende holder museumsunderviseren et undervisningsforløb for de studerende med fokus på museets pædagogiske læringspotentialer for målgruppen førskolebørn. Der præsenteres konkrete eksempler på sanselige, kropslige og narrative formidlingsgreb, som museumsunderviserne anvender til understøttelse af de pædagogiske lærerplanstemaer i forhold til målgruppen.

Del 3: Idégenerering i samlingen

Museumsunderviseren præsenterer de studerende for udvalgte studiegenstande og materialer, som kan inddrages i deres læringsaktivitet. De studerende bliver i deres arbejdsgrupper tildelt et emne eller udstillingsområde på museet (afhængigt af besøgsstedet) og afholder en fælles idégenerering.

DAG 2: Værkstedsdag - Fra teori til praksis

Del 1: Velkomst og fagligt/teoretisk oplæg fra de studerendes underviser

Dagen begynder med et fagligt-/teoretisk oplæg fra de studerendes underviser om børnenes læring med bl.a. fokus på de æstetiske læreprocesser og den kreative proces hos børn ved Malcolm Ross og andre. Oplægget giver både et teoretisk indblik i forskellige aspekter af børnenes læring gennem leg og sætter fokus på, hvordan lige netop museumsforløbet kan understøtte de studerende i at koble teori til praksis.

Del 2: Struktureret brainstorm og udviklingssession

De studerende arbejder gruppevis på en struktureret brainstorm i museumsrummet som forberedelse til deres skriftlige opgave. De skal udvikle en læringsaktivitet med udgangspunkt i forskellige fokusområder, som har til formål at skærpe de studerendes opmærksomhed på opbygningen- og indholdet af deres læringsaktivitet samt kobling af teori og praksis. Fokusområderne er:

- Følelser og sanser
- Materialer
- Børnenes sociale kompetencer
- Egne kompetencer
- De pædagogiske læreplanstemaer

Del 3: Opsamling, selvstændigt arbejde og klargøring til Dag 3

Dag 3: Afvikling af læringsaktiviteterne med børnegruppen

Del 1: Opsætning og klargøring til børnegruppen

Del 2: Læringsforløb med børnegruppen

Børnene deles op i seks grupper og deltager i seks forskellige læringsaktiviteter på skift. Børnegrupperne skifter plads (station) hver 15 minutter. De studerende få hermed mulighed for at afprøve deres læringsaktivitet seks gange på forskellige børnegrupper.

Del 3: Evaluering

Som afslutning på dagen afholdes en fælles mundtlig evaluering af dagen og læringsforløbet. Evaluering, opsamling og perspektivering forholder sig både til det nuværende samarbejde samt til de studerendes videre uddannelsesforløb.

EFTER

Efter forløbet afleveres de studerendes skriftlige opgaver, der indgår i en vidensbank på museet og bruges til udvikling af kvalificerede læringsforløb for førskolebørn. Der foretages evt. evalueringer med de deltagende daginstitutioner (pædagogerne og børn) både på museet og efterfølgende på institutionen.

Museet som det kontinuerligt eksperimenterende rum

I foråret 2017 går det etablerede partnerskab ind i sin femte sæson. Partnerskabets kontinuerlige samarbejdsstruktur med flere nye hold hvert semester forvandler museet til et eksperimenterende, medskabende laboratorium, hvor nye spørgsmål kommer i spil i nye kontekster hver sæson. Et tæt og ligeværdigt samarbejde mellem museumsunderviseren fra MVE og de studerendes underviser fra UCSJ har sikret muligheden for løbende evaluering og finjustering af forløbets form og indhold, således at alle involverede får mest muligt læringsudbytte fra samarbejdet.

En kendt tendens, fra museets- og uddannelsesinstitutionens side, er, at det blandt studerende oftest er "de kreative ildsjæle" på uddannelsen, der lægger deres vej forbi et museum eller andet eksternt læringsrum i forbindelse

med projektarbejde el. lign. De værdifulde erfaringer, som høstes af alle parter i disse enkeltstående projektføløb, skal bestemt ikke undervurderes. Vi undersøger, hvordan en struktur, hvor museet og museumspædagogiske praksis indgår som en del af et grundmodul, understøtter en mere bæredygtig og inklusiv samarbejdsmodel samt skaber mulighed for kontinuerlig udvikling og sporing af nye læringspotentialer.

Bæredygtighed

Samarbejdet og partnerskabstanken med de mange læringskonstellationer og tværprofessionelle flader har vakt interesse både på museumsområdet og blandt andre uddannelsesinstitutioner. Museet har fået et unikt indblik i de pædagogiske områder, der er essentielle for de pædagogstuderendes fremtidige arbejde. Samtidig giver partnerskabet en særlig mulighed for at eksperimentere med- og optimere en partnerskabsmodel, hvis fleksibilitet og praktisk tilgang gør den nemt anvendeligt som en del af et grundmodul. Gennem udvikling, afvikling, analyse og evaluering af deres aktivitet, får de studerende et indblik i egen læring ved at skabe læring for andre.

Forløbets ovennævnte grundstruktur er blevet brugt som udgangspunkt i et temabaseret lærings samarbejde med PAU studerende fra SOSU Sjælland Holbæk. Et tæt og ligeværdigt samarbejde med de studerendes undervisere fra SOSU Sjælland gjorde det muligt at eksperimentere både med forløbets grundstruktur, pædagogiske fokusområder og anvendelighed ift. til de studerendes øvrige fag.

Udover at understøtte den læring, der finder sted, når de studerende møder børnene, har forløbet ligeledes genereret erfaringer og viden på flere andre strukturelle niveauer. For de involverede fagprofessioner har samarbejdet synliggjort gevinsten og vigtigheden i partnerskabets tværprofessionelle læringskonstellationer - herunder museumsunderviseren og de pædagogstuderende, de deltagende institutioners pædagoger og ikke at forglemme UCSJ's underviser og museumsunderviseren imellem.

PAU- Studerende fra SOSU-Sjælland gør klar til at tage imod børnegruppen på Holbæk Museum efteråret 2016. Foto: Museum Vest-sjælland

Kartoffelmarcipan er serveret. PAU- studerende fra SOSU-Sjælland inddrog flere elementer fra deres øvrige undervisning på uddannelsen ind i deres læringsaktiviteter til børnegruppen, herunder et madlavnings tema. Foto: Museum Vest-sjælland

Litteratur

Austring, B. D. & Sørensen, M. [2006]: *Æstetik og læring. Grundbog om æstetiske læreprocesser*. Hans Reitzels Forlag.

Dockett, S., Main, S. & Kelly L. [2011]: Consulting Young Children: Experiences from a Museum. In: *Visitor studies* 14 [1].

Engström, Y. og Tuomi-Gröhn, T. [2003]: *Between School and work – new perspectives on transfer and boundary-crossing*. Amsterdam: Pergamon.

Flensborg, I. [2009]: Æstetikmodeller i billedkunst. In: Fink-Jensen, K. og A.M. Nielsen (red.) [2009]: *Æstetiske læreprocesser – i teori og praksis*. Billesø & Baltzer

Gravesen, D. T. [red.] [2016]: *Pædagogik – introduktion til pædagogens grundfaglighed*. Hans Reitzels Forlag.

Henderson, T. Z. & Atencio, D. J. [2007]: Integration of Play, Learning, and Experience: What Museums Afford Young Visitors. In: *Early Childhood Education Journal*.

Seligmann, T. [red.] [2014]: *Learning Museum – praksismanual. Samarbejde mellem museer, læreruddannelser, skoler*. Museet for Samtidskunst.

Dierking, L & Falk, H. J [1992]: *The Museum Experience*. Washington D.C.: Whalesback Books

Sørensen, Kathrine Noes; Dollerup, Jesse-Lee Costa; Hoffmann, Martin. Gensidig læring og bæredygtige partnerskaber. In: *Danske Museer*. [forv. udgivelse: forår 2017]